MADENCİLİK SEKTÖRÜNDE YATIRIM İŞTAHI KAÇIYOR

Hazırlayan: **ERKAN ÇAKAN**

2.3
Milyar dolar
BU YILIN İLK YARISINDA GERÇEKLEŞEN İHRACAT

3.8
Milyar dolar
SEKTÖRÜN 2016 İHRACATI

500
Milyon TL
2016'DA GERÇEKLEŞEN KAMU YATIRIMLARININ TUTARI

1500
Şirket
SEKTÖRDEKİ FAAL FİRMA SAYISI

Sanayi ve teknolojiye ana girdi üretme özelliğiyle ülkelerin kalkınmasında lokomotif sektör olarak görülen madencilik, Türkiye'de önüne çıkan bürokratik engeller nedeniyle zor günler geçiriyor. Uzun süren ruhsat izinleri ve maden bölgelerinde gündeme gelen yasa değişiklikleri de yerli ve yabancı firmaların yatırım noktasında çekimser kalmasına neden oluyor.

5
Milyar dolar
SEKTÖRÜN 2017 İÇİN HEDEFLEDİĞİ İHRACAT TUTARI

Fotoğraflar: Dünya Gazetesi Fotoğraf Arşivi

Madencilik sektörü 2012 yılından bu yana zor günler geçiriyor. Sektörün GSYH içindeki payı 2014'te yüzde 1.5 iken, 2015'te yüzde 1.3'e ve 2016 yılında ise yüzde 1.1'e geriledi. Söz konusu durum ihracat rakamlarında da kendini hissettiriyor. Bu noktada sektörün gelişmesi ve ihracatın artması için bürokratik engellerin kaldırılması gerektiği yönünde görüş bildiren sektör temsilcileri, kurulacak Maden Bakanlığı'yla etkin bir madencilik politikasının oluşacağı görüşünde birleşiyor.

Sektörde 2012 yılında çıkarılan ve bütün ruhsat izinleri Başbakanlık'a bağlayan genelge yürürlüğe girdi. Buna bağlı olarak ruhsat edinme, orman izinleri, ruhsat devir işlemleri kilitlenmiş durumda. Orman bedelleri fahiş düzeyini korumaya devam ederken izin süreçleri fazla zaman alıyor.

Maden Kanunu'nun her yıl değişikliğe uğradığına işaret eden uzmanlar, bunun da sektördeki firmaların yatırım iştihanı olumsuz etkilediğine dikkat çekiyor. Sektörde, 2016'da kamu yatırımları 500 milyon lirayı bulurken kayda değer nitelikte iç ve dış özel sektör yatırımı görülmedi.

Öte yandan maden bölgeleri ilan edilmesine yönelik çıkarılan yasa değişikliğinin sektörü olumsuz etkileyeceği görüşünde birleşen sektör temsilcileri, kanundaki değişiklikle ruhsatların birleştirildiğini söyledi. Değişiklikle birlikte, halihazırda çoklu maden işletmesi yerine bir veya birden fazla maden işletmesi olacak. Dolayısıyla madencilik işletmesi sayısı azalırken birleşen madencilik şirketinin hacmi büyüyecek. Bu durumda küçük ve orta madencilik şirketlerinin kapanacağını ileten sektör temsilcileri, bunun da istihdamı azaltacağını ve maden makineleri ithalatını artıracağının altını çiziyor. Mevcut değişiklik, birleşen ruhsatlar lehine tekel hakkı doğuracak.

"Maliyet artışı olacak"

Değişiklik öncesi birçok maden işletmesi tarafından üretilen madenlerle ilgili arz ve talep dengesi korunurken, değişiklikten sonra aynı ürün bir veya birkaç maden şirketi tarafından üretilecek. Arz talep dengesi bozulacak ve bu ürünler serbest rekabet değil, tekel fiyatı ile piyasaya sürülecek. Bundan etkilenen diğer sektörlerde de maliyet artışı olacağına dikkat çeken uzmanlar, özellikle de inşaat firmalarının bu durumdan fazlasıyla etkileneceğini aktarıyor. Bu düzenlemenin sektörle birlikte yeniden ele alınması ve en kısa sürede değişiklikten vazgeçilmesi yatırımların hızlanmasını sağlayacak.

Maden Bölgeleri Kanunu'na yönelik uzmanlar tarafından dile getirilen başka bir endişe ise iş güvenliğinin uygulanması ve takip edilmesine yönelik. Madenlerin kamuya ait olduğu gerçeğinden yola çıkan uzmanlar, söz konusu kanun ile devletin asli görev ve sorumluluklarını devrettiğini vurguluyor. Böylece özellikle Türkiye'nin yakın tarihinde yaşanan maden facialarında sıklıkla gündeme gelen 'iş güvenliğinin' özel sektörün insafına terk edileceğini dile getiriyor. Başka bir ifadeyle hizmetlerin özelleştirilmesinin iş kazalarının artmasına neden olabileceğine dair uyarıda bulunan uzmanlar, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı adına denetim yapan 'Teknik Nezaretçilik' kurumunun kaldırılmasına itiraz ediyor, yerine getirilen 'Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler' yapısının ise devletin, 'denetim hakkının' özelleştirilmesi olarak nitelendiriyor. Bu uygulamanın

yaşanması muhtemel kazalara davetiye çıkaracağı öngörüsü paylaşılıyor.

İhracatta olumlu sinyaller

Öte yandan sektör yaşanılan sorunlara rağmen bu yılın ilk çeyreğinde ivme kazanan ihracatta iyimser bir bakış açısı hakim. Yılın ilk yarısında sektör, 2016'nın aynı dönemine göre yüzde 29.6 artışla, yaklaşık 2.3 milyar dolarlık ihracat yaptı. Bu yılın ilk yarısında en fazla ihracat yapılan ülkeler ise Çin, ABD, Belçika, Bulgaristan ve İtalya oldu. İhracat artışında Çin, Hindistan, ABD gibi pazarlardaki yükselişin yanı sıra Avrupa'daki talep artışının da etkisi görülüyor. Ayrıca, Cibuti, Burkina Faso, Liberya, Zimbabve ve Benin Afrika'da; Nikaragua, Virjin Adaları, Aruba ise Orta ve Güney Amerika'da ilk kez ihracat yapılan ülkeler oldu. İhracattaki artışa en büyük katkı doğal taştan geldi. Çin ve ABD'de inşaat sektörünün hızlanması özellikle doğal taş ihracatını artırdığını ileten sektör temsilcileri, ABD'ye başta işlenmiş doğal taş olmak üzere 216 milyon dolar ihracat yapıldığını vurguladı. Benzer bir etkinin görüldüğü Çin'e ise aynı dönemde doğal taş ağırlıklı 801 milyon dolarlık satış yapıldı. Güçlü konumda olduğu bir diğer pazar Avrupa Birliği'nde ise yüzde 46.4 artışla 614 milyon dolar ihracat gerçekleştirildi.

Doğal taşlarda durum nedir?

İstanbul Maden İhracatçıları Birliği (İMİB) verilerine göre, doğal taşlarda 2016 yılının aynı dönemine göre miktarda yüzde 23.7 satış rakamında ise yüzde 13.4 artış oldu. Ana ürün grupları bazında doğal taşlar 987 milyon dolar ile ihracatta ilk sırada yer alıyor. Metalik cevherler 673 milyon dolar ile ikinci, endüstriyel mineraller de 413 milyon dolar ile üçüncü sırada bulunuyor. Bunları ferroalyajlar ve diğer madencilik ürünleri 198 milyon dolar ile takip ediyor. Ürün bazında ise blok mermer traverten 513.5 milyon dolar, işlenmiş mermer 347.5 milyon dolar, çinko cevheri 83 milyon dolar ile ilk üç sırada yer alıyor.

Sektörün 2012'de 4.2 milyar dolar olan ihracatı, 2013'te 5 milyar dolara ulaştı. 2014'te 4.7 milyar dolar, 2015'te 3.9 milyar dolar ihracat gerçekleşti. 2016 yılında ise 3.8 milyar dolar maden ihracatı yapılırken en çok ihracat yapılan beş ülke ise Çin, ABD, İtalya, Belçika ve Suudi Arabistan oldu. Sektör bu yıldan itibaren daha güçlü bir motivasyonla yeni pazarlara ulaşmayı ve ihracatı artırmayı hedefliyor. Bölgesel gelişmelerin yanı sıra globaldeki ekonomik hareketliliğinde ihracatı etkileyeceğini dile getiren uzmanlar, sektörün geliştireceği projeler ve yeni pazar arayışının küresel rekabette konumunu güçlendireceğinin altını çiziyor.

Ar-Ge ve inovasyona odaklanılmalı

Uzayan izin bedellerinin çözümü için birçok alternatif üretilebileceğini ileten yetkililer, bu sorunlar çözüldüğü takdirde, Türkiye'de madencilik sektörüne sermaye girişinde kayda değer artış olacağını belirtiyor. Sektöre girecek yatırım sermayesini ne kadar artarsa istihdam, üretim, ihracat, katma değer ve vergi artışı sağlanabilir. Zengin maden yataklarına sahip Türkiye'nin, doğal taş alanında da renk ve çeşit yönünden oldukça geniş ürün gamına sahip olduğu belirtiliyor. Sektör temsilcileri, Türkiye madencilik sektörünün globalde bir marka algısı oluşturabilmesi için sektör firmalarının Ar-Ge, inovasyon ve tasarıma daha fazla ağırlık vermesi gerektiğini kaydediyor.

İsmet KASAPOĞLU
Türkiye Madencilik Meclisi Başkanı

"İZİN SÜREÇLERİ ÇOK FAZLA ZAMAN ALMAYA DEVAM EDİYOR"

Maden kanunu her yıl değişikliğe uğruyor. Bu gelişme de sektördeki firmaların yatırım planlarını olumsuz etkiliyor.

Madencilik sektör temsilcileri yıllardır hükümetlere ve bürokrasiye, madenciliğin sorunları hakkında bilgilendirme yapıyor ve yaşanan sorunlara çözüm arıyor. Fakat sektörün sorunları henüz çözüme ulaştırılamadı. Son örnek de 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 29'ncu maddesinde yapılan Maden Bölgeleri ilan edilmesine yönelik yasa değişikliği oldu. Bu yasa sektörü çıkmaza sürükleyecek.

Yasa değişikliğiyle birlikte bir müddet sonra madencinin ruhsat alanı Maden Bölgesi ilan edilip, ruhsatları elinden alınabilir. Bu nedenle yasa, sektöre yönelik yatırımları kayda değer şekilde etkileyecek.

Bu düzenlemenin sektör bileşenleri ile birlikte yeniden ele alınması gerekiyor. Ruhsat edinme, orman izinleri, ruhsat devir işlemleri yasa ile kilitlenmiş durumda. Orman bedelleri fahiş düzeyini korumaya ve izin süreçleri çok fazla zaman almaya devam ediyor.

Maden kanunu her yıl değişikliğe uğruyor. Bu da sektördeki firmaların yatırım planlarını olumsuz etkiliyor. Ayrıca Orman Yönetmeliği gereği alınan aşırı ödemeler, her kademede öne çıkan izin zorunluluğu sektörü içinden çıkılmaz hale sokuyor.

"Piyasa payları küçülüyor"

Öte yandan yeni bulunacak önemli maden rezervleri ve bunların üretime geçmesi, maden üreticisi büyük şirketlerin, piyasa paylarının küçülmesine neden oluyor. Maden bulunma potansiyeli yüksek az gelişmiş ülkelerde, madencilik aleyhine büyük propagandalar üretilip yayılıyor. Diğer yandan da yine o ülkelerdeki potansiyel yataklar, uluslararası şirketlerce devreye alınıyor. Bu politikalar; Türkiye'de uzun yıllardır uygulanıyor. Bu faaliyetlerin bizde en etkili alanı siyaset oluyor.

Hasan YÜCEL
Altın Madencileri Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

"PROSEDÜRLER UZUN SÜRÜYOR MÜLKİYET SORUNLARI ZOR ÇÖZÜLÜYOR"

Sektörde, özellikle izin prosedürlerinin uzaması, mülkiyet sorunlarının çözümünün yıllarca sürmesi, orman izin bedellerinin yüksek olması, projelere olan ilgiyi azaltıyor.

Türkiye'de 2001 yılına kadar altın üretimi yok iken, yapılan yatırımlar sonucunda yıllık altın üretimi 2013 yılında 33.5 tona çıktı. Ama son birkaç yıldır yaşanan sorunlardan dolayı yıllık üretim 24.5 tona düştü. Sektörde kısa vadedeki projelerin devreye girmesiyle kapasitenin yıllık 50 tona ulaşması hedefleniyor. Uzun vadedeki projelerin devreye alınmasıyla da yıllık üretimimizi 80 ila 100 ton seviyesine çıkarabiliriz.

Devlet, organize sanayi bölgelerine arsa, altyapı, enerji başta olmak üzere her türlü teşviki vererek üretimi destekliyor. Aynı desteğin önemli katma değer yaratan madencilik sektörüne de verilmesini istiyoruz. Türkiye kendi otomobilini, otobüsünü, kamyonunu, tankını, uçağını, beyaz eşyalarını, elektronik araç ve gereçlerini kendisi üretme ve ihraç etme iddiası olan bir ülke.

"Teşvikler verilmeli"

Söz konusu araç ve gereçlerin yapımında kullanılan madenlerin/metallerin yurt içinde aranmasını ve üretimini teşvik ederek, bu alanlarda kayda değer yatırımların yapılması ve ortamının oluşturulması gerekiyor.

Madencilik sektöründeki yatırımcılar büyük bedeller ödeyerek altyapı hizmetlerini kendileri yapıyor. Sektörde, özellikle izin prosedürlerinin uzaması, mülkiyet sorunlarının çözümünün yıllarca sürmesi, orman izin bedellerinin yüksek olması, projelere olan ilgiyi azaltıyor. Orman izin bedelleri bugün itibarıyla birçok altın madeni projesinde yatırım bedelinin yüzde 50'isini bulacak düzeye geldi. İzin bedellerinin çözümü için birçok alternatif üretilebilir. Bunun içinde her türlü katkıyı sunmaya hazırız. Bu sorunlar çözüldüğü takdirde Türkiye'de madencilik sektörüne sermaye girişinde ciddi artışlar olacak.

Atılgan SÖKMEN
Türkiye Madenciler Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

"ÜRETİM VE İHRACAT ARTIRILMALI BÜROKRATİK ENGELLER KALDIRILMALI"

Sektörün gelişmesi ve ihracatın artırılması için bürokratik engellerin ortadan kaldırılması gerekiyor.

Madencilik sektöründe 2016 yılında kamu yatırımı 500 milyon lirayı bulurken, kayda değer özel sektör yatırımı görülmedi. 2012 yılından başlayarak kimi uygulamalar sektörü olumsuz etkiledi. Bu gelişmeler doğrultusunda yerli ve yabancı sermayenin yatırım isteği kalmadı. Bu çerçevede sektörün toplam büyüklüğü ve istihdamı konusunda da doğal olarak önemli gelişme görülmedi.

Madencilik sektöründe 2012 yılında çıkarılan ve bütün ruhsat izinlerini Başbakanlık'a bağlayan genelge halen yürürlükte bulunuyor. Buna bağlı olarak ruhsat edinme, orman izinleri, ruhsat devir işlemleri kilitlendi. Orman bedelleri fahiş düzeyini korumaya devam ederken izin süreçleri fazla zaman alıyor. Maden kanunumuz hemen her yıl çeşitli değişikliklere uğruyor. Bu da madenci açısından takibi zor sürece dönüşüyor.

Sektörün gelişmesi ve ihracatın artırılması için bürokratik engellerin ortadan kaldırılması gerekiyor. Kurulacak bir 'Maden Bakanlığı' sektörün gelişimi açısından önem teşkil ediyor.

Günümüzde büyük zorluk yaşayan sektör, çevresel olarak kamuoyu baskısı altında. Halbuki madencilikte işyerinizi kendi seçme şansınız yok. Madenler bulundukları yerde işletilir. Madencilik globalde kamu yararına yapılan bir iştir. Bu noktada kamu yetkililerinin madenciye sahip çıkması, yanında yer alması ve çağdaş madencilik uygulamalarını desteklemeli.

Sektörün sorunlarına ek olarak son günlerde çıkarılan 'Maden Bölgeleri' ilanına ilişkin yasa değişikliği madencilik sektöründe kayda değer endişeye neden oldu. Yasa değişikliği tamamen Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı inisiyatifi ile hazırlandı ve sektörümüzden görüş istenmedi.

Ali KAHYAOĞLU
İstanbul Maden İhracatçıları Birliği
Yönetim Kurulu Eski Başkanı

"ORMAN BEDELLERİ ÇOK YÜKSEK DÜŞÜRÜLMESİ GEREKİYOR"

Sektör ihracat yapacak, izin çıkmıyor. Yine orman bedelleri çok yüksek. Düşürülmesi gerekiyor.

Madencilik sektörü son beş yıl içinde dengeli ihracat performansı sergiledi. Son iki yılda gerileme yaşansa da sektör 2017 yılı ilk çeyreği itibarıyla ivme kazanarak ihracatta büyüme kaydetti. Sektörde bu yılın ilk yarı rakamları yıl sonu hedefini yakalamada umut verici oldu. Yıla başlarken, ihracat öngörüsü 5 milyar dolar olarak belirlendi. Tüm planlar da bu hedef doğrultusunda yapıldı. Yılın ilk yarısında sektör 2016'nın aynı dönemine göre yüzde 29.6 artışla 2.27 milyar dolar ihracat yaptı. Bu yılın ilk yarısında en fazla ihracat yapılan ülkeler ise Çin, ABD, Belçika, Bulgaristan ve İtalya oldu.

İhracat artışında Çin, Hindistan, ABD gibi güçlü olduğumuz pazarlardaki yükselişin yanı sıra Avrupa'daki talep artışının da etkisi görülüyor. Ayrıca, Cibuti, Burkina Faso, Liberya, Zimbabve ve Benin Afrika'da; Nikaragua, Virjin Adaları, Aruba ise Orta ve Güney Amerika'da ilk kez ihracat yaptığımız ülkeler oldu. İhracattaki artışa en büyük katkı doğal taştan geldi. Çin ve ABD'de inşaat sektörünün hızlanması özellikle doğal taş ihracatını artırdı. ABD'de inşaat sektörünün ivme kazanması, bu ülkeye başta işlenmiş doğal taş olmak üzere maden satışını artırdı ve 216 milyon dolar ihracat yapıldı.

Benzer bir etkinin görüldüğü Çin'e ise aynı dönemde doğal taş ağırlıklı 801 milyon dolarlık satış yapıldı. Güçlü olduğumuz bir diğer pazar ise Avrupa Birliği oldu. Buraya da yüzde 46.4 artışla 614 milyon dolar ihracat gerçekleştirildi.

Gündemimizde Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesinde (Ur-Ge) fuar desteğini kaldırılması sorunu bulunuyor. Yeni çıkan fuar tebliğinde daha önceden verilen teşvik oranları düşürüldü ve Ur-Ge'lerde fuar katılımı kaldırıldı. Ayrıca 10 yurtdışı etkinliğinde bir adet fuar ziyareti var. Bunun serbest bırakılması gerekiyor.